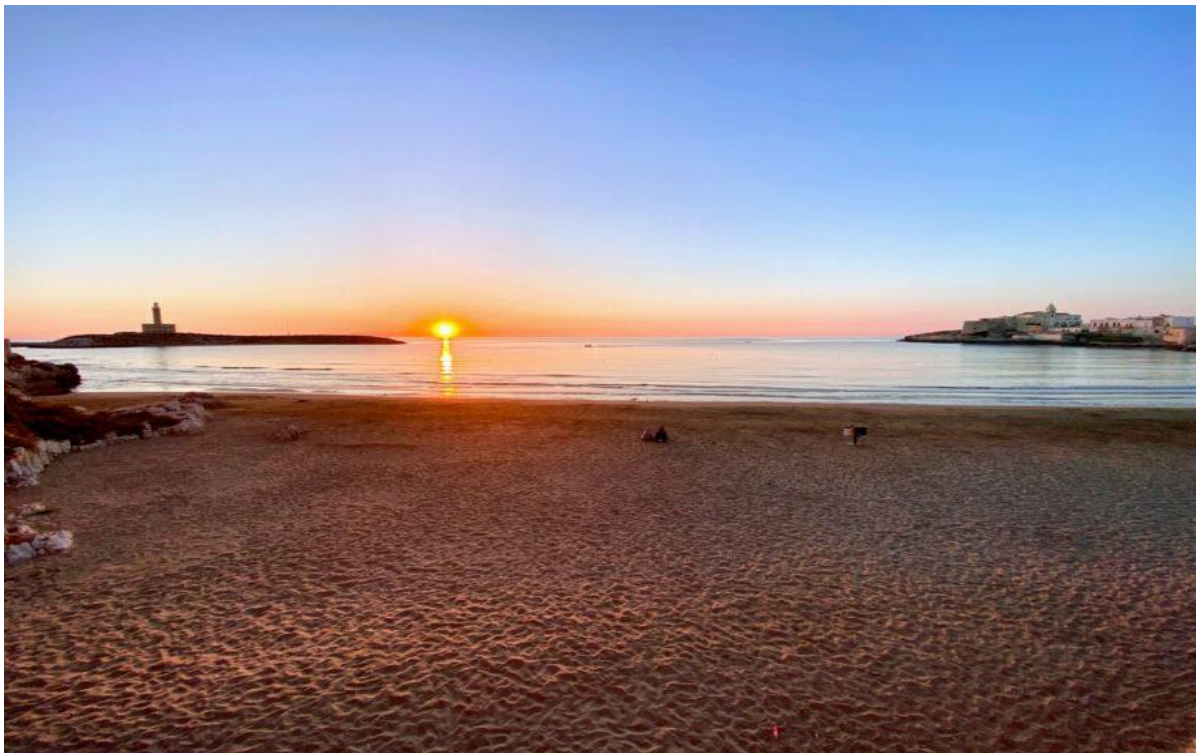

VAKANTIE MET EEN VLEUGJE ECONOMIE

Verhaal 1

Een groep studenten besloot samen op vakantie te gaan na een druk academiejaar. Hun bestemming: het zonnige Toscane. Niet met het vliegtuig of de auto, maar met de trein - een bewuste keuze, zowel omwille van het avontuur als het milieu. De reis voerde hen langs glooiende heuvels, wijngaarden en oude steden tot ze uiteindelijk aankwamen in een charmant kustplaatsje waar een vuurtoren trots uitkeek over de zee.

Hun verblijf was eenvoudig maar sfeervol: een klein huisje vlak bij het strand. Elke avond verzamelden ze daar met z'n allen rond een barbecue, waar ze verse vis en lokale specialiteiten grillden terwijl de zon langzaam in de zee zakte. De vuurtoren wierp zijn licht over het water, en de sfeer was zorgeloos en warm.

Overdag wilden ze meer zien van Italië. Ze huurden een auto om een daguitstap te maken naar Rome. De rit bracht hen over de autosnelweg, waar ze tol moesten betalen - iets waar niemand aan had gedacht, wat voor lichte paniek zorgde toen ze hun kleingeld bij elkaar moesten schrapen. Eenmaal in Rome, werd de hectiek van de stad een spannend contrast met de rust van hun kustdorpje. Ze bewonderden het Colosseum, gooiden muntjes in de Trevifontein en aten gelato op elke straathoek.

's Avonds keerden ze moe maar voldaan terug naar hun verblijf aan zee. Terwijl de sterren verschenen boven het strand, besepte iedereen hoe bijzonder deze vakantie was - een mix van avontuur, vriendschap, cultuur en ontspanning die ze nooit zouden vergeten.

Allerlei soorten goederen

Bovenstaand verhaal doet al dromen van de vakantie die voor de deur staat. En waar je ook op vakantie gaat deze zomer, in binnen- of in buitenland; overal word je, vaak zonder het te beseffen, geconfronteerd met economie.

Neem nu de verschillende soorten goederen (en diensten) die in de economie circuleren. Al deze goederen kunnen worden ingedeeld in vier categorieën op basis van twee criteria: de uitsluitbaarheid en de rivaliteit.

Laten we beginnen met de vuurtoren van het idyllische kustplaatsje waar de studenten verblijven. Geen enkel schip kan worden uitgesloten van het gebruik van de vuurtoren want de lokale gemeente heeft hem een openbare functie gegeven, namelijk het scheepvaartverkeer veilig laten verlopen. De vuurtoren is niet-uitsluitbaar. Bovendien is het zo dat als een schip gebruik maakt van de vuurtoren om te navigeren, dit de mogelijkheid voor andere schepen niet vermindert. De vuurtoren is niet rivaliserend. Goederen die zowel niet-uitsluitbaar als niet-rivaliserend zijn noemen we publieke goederen. Dat is het eerste type goederen in de economie.

Daartegenover staan de private goederen. Denk maar aan het vlees en de vis voor de barbecue die de studenten in de lokale supermarkt kopen. Deze goederen zijn wel uitsluitbaar want de studenten moeten een prijs betalen om deze producten mee te kunnen nemen. Dit duidt op uitsluitbaarheid. Het vlees en de vis die zij kopen zijn bovendien niet meer beschikbaar voor andere consumenten. Dit wijst dan weer op rivaliteit.

De meeste goederen in de economie zijn private goederen. Bedrijven maken winst door deze private goederen op de markt te brengen.

Naast de twee types die hierboven aan bod kwamen zijn er nog twee andere types. Om te beginnen is er de tolautosnelweg naar Rome. Het is gemakkelijk om te begrijpen dat dit goed uitsluitbaar is want er dient tol te worden betaald. Anderzijds is deze tolautosnelweg niet-rivaliserend: er is genoeg capaciteit voor al het verkeer.

Dit type goederen noemen we clubgoederen.

Tenslotte belanden we weer op het strand. Dat is een vrij toegankelijk strand, dus niet-uitsluitbaar. De studenten merken dat er wel meer toeristen op het idee komen om 's avonds feestjes te organiseren. Het wordt al gauw een beetje "druk" met al die uitgelaten mensen. Het strand is dus rivaliserend.

Dit type goederen noemen we gemeenschappelijke goederen.

Verhaal 2

Na hun zonnige dagen aan de Toscaanse kust en het bruisende Rome, stapten de studenten weer op de trein - dit keer richting het noorden. Hun terugweg naar huis had nog één laatste tussenstop: Zwitserland.

Ze kozen ervoor om twee dagen door te brengen in de bergen, om de vakantie af te sluiten met frisse lucht en indrukwekkende natuur.

Ze verbleven in een knus hostel in een dal omringd door hoge pieken. Op de eerste ochtend namen ze een kabelbaan naar een bergtop waar het uitzicht hen de adem benam. De lucht was er ijl maar zuiver, en de stilte voelde als een luxe. Ze maakten een lange wandeling over bergpaden die zich slingerden langs alpenweiden en klaterende beekjes.

Tussen de bloemen en grazende koeien hielden ze halt voor een picknick. Op een kleedje deelden ze brood, kaas en chocolade, terwijl de zon hun huid verwarmde en de wind zacht door het gras streek. De eenvoud van dat moment maakte diepe indruk.

De volgende dag namen ze de trein naar Lausanne. De stad straalde elegantie uit, met haar stijlvolle boetieks en nette boulevards. Ze genoten van de contrasten: van ruige bergen naar chique etalages. En hoewel hun budget beperkt was, slaagden sommigen erin een paar mooie kleren te scoren - als aandenken aan een reis die hun horizon letterlijk en figuurlijk had verbreed.

De overheid als aanbieder

Een belangrijk deel van de publieke goederen bestaat uit goederen en diensten die worden aangeboden door de overheid. De vuurtoren uit verhaal 1 was een voorbeeld. Openbaar vervoer zoals de trein die de studenten namen om naar Italië te reizen is een tweede voorbeeld.

Deze goederen vullen een maatschappelijke behoefte in, een behoefte die de hele gemeenschap heeft dus. Zij worden daarom gefinancierd met belastinggeld.

Verhaal 3

Tijdens hun verblijf in Lausanne maakten de studenten volop gebruik van het openbaar vervoer om zich vlot door de stad te verplaatsen. De trams en bussen reden stipt en soepel door de heuvelachtige straten, en ze genoten van het uitzicht op het Meer van Genève terwijl ze zich verplaatsten tussen de wijken, winkels en bezienswaardigheden.

Op een middag, toen ze net op weg waren naar een restaurant voor de lunch, liep hun rit echter anders dan gepland. De tram waarin ze zaten kwam plots met een schok tot stilstand.

Ze dachten eerst dat de tram werd staande gehouden voor een controle op zwartrijden. Maar voorin klonken stemmen en luid geroep, en al snel werd duidelijk dat er iets ernstigs was gebeurd. Buiten verschenen politiewagens en brandweerwagens met loeiende sirenes.

De tram bleef meer dan een uur stil staan. Er werd gevraagd om te blijven zitten; de sfeer was gespannen maar beheerst.

Langzaam sijpelde informatie door: een auto was op een kruispunt op volle snelheid tegen de tram gereden. De bestuurder was een jonge man zonder rijbewijs, die de auto van zijn ouders had gestolen voor een roekeloze rit door de stad. Een joyrider, zoals de krant het later zou noemen. Wonder boven wonder raakte niemand zwaar gewond, maar de schade was aanzienlijk en de ontredde groot.

Een paar dagen later, eenmaal weer thuis, lazen de studenten het nieuwsbericht online: de bestuurder had van de rechtbank een levenslang rijverbod gekregen. De ernst van de situatie drong toen pas echt tot hen door.

Ondanks dat voorval hadden ze ook mooie herinneringen aan Lausanne. Ze bezochten de universiteit, waar twee van hen plannen maakten om een master-na-masteropleiding te volgen. Ze waren onder de indruk van de campus, de moderne infrastructuur en de internationale sfeer. Het idee om na de zomer terug te keren als studenten in deze elegante stad gaf hun vakantie een toekomstgerichte afsluiting.

Overheidsingrijpen

Naast het aanbieden van goederen en diensten grijpt de overheid in de economie en het dagelijks leven in.

Verhaal 4

Eens terug in België bereidden de twee studenten die een jaartje in Zwitserland willen studeren, hun verblijf voor. Ze lazen allerlei nieuwsartikels over het land om zich voor te bereiden op een leven in Zwitserland.

Nieuwsartikel 1

Zwitserland deelt boetes uit aan burgers die verwarming hoger dan 19 graden zetten

"Energie is beperkt, verspil het niet", luidt de slogan van een voorlichtingscampagne in Zwitserland. Burgers worden opgeroepen om het gebruik van gas terug te dringen met 15 procent van oktober tot maart.

Burgers die zich schuldig maken aan energieverspilling lopen het risico een boete te krijgen die tot in de duizenden euro's kan lopen. Ernstige overtreders kunnen in principe zelfs gevangenisstraf krijgen. Tot een maximum van 3 jaar. Dat zijn kortom geen halve maatregelen. Voor koukleumen helemaal geen pretje want het spreekt vanzelf dat in de gevangenis de temperatuur niet boven de 19 graden komt. Dat is de maximumtemperatuur voor overheidsgebouwen.

De hoogte van de straf is afhankelijk van de ernst van de overtreding, legt een regeringswoordvoerder uit. Een bewoner die de thermostaat in de huiskamer een graad te hoog zet zal minder streng aangepakt worden dan een burger die zijn zwembad verwarmt tot 25 graden.

De overheid zegt dat er geen jacht zal worden geopend op energiezondaars. "We zijn geen politiestaat", aldus minister van Economische Zaken Guy Parmelin. "De politie komt dus niet overal controleren maar er zullen wel steekproeven worden gehouden." Ook kan gecontroleerd worden op basis van tips, bijvoorbeeld van de bureaus. Een koukleum die de thermostaat op 20 zet in plaats van 19 kan dus een boete verwachten.

Ondertussen neemt de overheid meer maatregelen en bereiden de Zwitserse ordediensten en politie zich voor op mogelijke black outs waarbij er geen energie meer beschikbaar is en de voorzieningen uitvallen, bijvoorbeeld in geval van een oorlog.

Nieuwsartikel 2

Zwitserse zonnepanelen zaaien verdeeldheid in de bergen

Zonnepanelen in de bergen, het zou de ideale oplossing moeten zijn voor de Zwitserse energievoorziening van de toekomst. Maar in het zuidelijke kanton Wallis trekken tegenstanders aan de noodrem.

In Wallis, een kanton in het zuiden van Zwitserland, zijn gletsjers, meren en rivieren, en vooral veel bergen. En volgens de nieuwe plannen van de Zwitserse regering moet er heel veel meer zonne-energie komen. Dat is nodig omdat de kernenergie van het land wordt afgebouwd.

Daarom is er vanuit Bern een nationaal 'zonne-offensief' gelanceerd. Die zonneparken moeten vooral hoog in de bergen geplaatst worden. Daar pakken zonnepanelen ook in de winter dubbele straling, van de zon en van de sneeuw. Om ervoor te zorgen dat die er snel komen, is er een subsidie van 60% ingesteld.

Maar er zit een addertje onder het gras: om voor die enorme subsidie in aanmerking te komen, moeten de zonneparken wel vóór eind 2026 uit de grond gestampt worden. Dat blijkt nog niet altijd even makkelijk.

Het kanton Wallis dacht voorop te gaan lopen met het futuristische project. Ze dachten de snelste van het land te worden met hun zonneparken, en hadden daarom de vergunningsprocedure naar zich toe getrokken. Dus een korte klap maken, zodat je het geld uit Bern kunt binnenhalen en snel kunt bouwen.

Het liep toch anders: er kwam een referendum en politieke partijen bemoeiden zich ermee. Er is een onheilige alliantie ontstaan van de Groene partij, die vecht voor het behoud van de mooie Zwitserse bergen, en van de rechts conservatieve Zwitserse Volkspartij, SVP. Samen hebben ze gezorgd voor 54% nee-stemmers.

Dat betekent niet dat er helemaal geen zonneparken mogen komen, alleen moet dat in een rustiger tempo dat de burgers kunnen bijhouden. Een flinke tegenvaller dus voor het kanton, dat nu niet meer de snelste zal zijn. Andere kantons zijn al volop aan het bouwen en gaan de deadline van einde 2026 wel halen.

Bovenstaande twee artikels zijn twee voorbeelden van hoe de Zwitserse overheid ingrijpt in de economie en het dagelijks leven, met als doel stabiliteit, groei en maatschappelijke welvaart te bevorderen. Hoewel Zwitserland bekendstaat als een liberaal en marktgericht land, speelt de staat een actieve rol waar nodig.

Eerst en vooral bewaakt de overheid de stabiliteit van de financiële sector. Banken, verzekeraars en pensioenfondsen streng gereguleerd. Dit heeft Zwitserland geholpen om financiële crisissen relatief goed te doorstaan.

De Zwitserse centrale bank voert een zelfstandig monetair beleid, gericht op prijsstabiliteit en het voorkomen van oververhitting of deflatie. Ze grijpt in op de valutamarkt wanneer de waarde van de Zwitserse frank te sterk dreigt te worden, wat exportbedrijven zou kunnen schaden.

Op het vlak van innovatie en ondernemerschap stimuleert de overheid onderzoek en ontwikkeling via subsidies, belastingvoordelen en investeringen in universiteiten en technische hogescholen. Zwitserland scoort dan ook hoog op de wereldwijde innovatieranglijsten.

In sectoren zoals landbouw, gezondheidszorg, energie en openbaar vervoer hanteert de overheid deels beschermende of sturende maatregelen. Zo krijgen boeren subsidies om duurzame en lokale productie te garanderen, en worden energietransitie en CO₂-reductie actief ondersteund.

Tenslotte speelt de overheid een corrigerende rol via sociale herverdeling: progressieve belastingen, sociale zekerheid en steun voor werkzoekenden zorgen ervoor dat economische ongelijkheid niet uit de hand loopt. Zo ontstaat een evenwicht tussen marktwerking en solidariteit.
